

الکوی دینو ائمہ بری

کرمی نوجوان و جوان
تربیت

www.ketab.ir

جلد دوم

دروس خارج فقه استاد
حاج شیخ محمد حسن وکیلی

سرشناسه: وکیلی، محمد حسن، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور: الگوی دینی راهبردی تربیت کودک، نوجوان و جوان
محمد حسن وکیلی؛ ویراستار احسن مقدم.
مشخصات نشر: مشهد: موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۸۰ ص. شابک ج. اول: ۹-۹۲-۸۸۷۷-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۸۰-۱۷۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع: تربیت خانوادگی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
Domestic education -- Religious aspects -- Islam*
کودکان -- سرپرستی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
Child rearing -- Religious aspects -- Islam
اسلام و آموزش و پرورش. Islamic education.
رده بندی کنگره: BP۲۵۲/۴. رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۴۴
شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۵۶۳۲۴

www.ketab.ir

الگوی دینی راهبردی تربیت کودک، نوجوان و جوان

(جلد دوم)

استاد حاج شیخ محمد حسن وکیلی

طراحی گرافیک: حامد امامی / خوشنویسی جلد: روح الله ابوالفضلی

ویراستار: احسن مقدم

ناشر: مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام

شابک: ۹-۹۲-۸۸۷۷-۶۰۰-۹۷۸

چاپ پنجم: بهار ۱۴۰۳ / شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نشانی: مشهد مقدس، خیابان امام خمینی ۱۴، جنب مسجد حمزه،

پلاک ۳۶، موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام.

سایت: towhid.org و towhidshop.org

نشانی در شبکه های اجتماعی: @Ostad_vakili

شماره تلفن: ۰۹۱۵۵۶۷۲۸۴۵

فهرست

۹ ..... مقدمه

بخش اول: کلیات / ۱۱

۱۳ ..... تبیین موضوع کتاب
۱۴ ..... ضرورت بحث
۱۵ ..... روش بحث
۱۷ ..... پیشینه بحث

بخش دوم: طهفه بندی سن در اسلام / ۱۹

۲۳ ..... معنای لغوی «شباب»
۲۶ ..... دوازده سالگی یا چهارده سالگی
۳۱ ..... هجده سالگی
۳۶ ..... بیست و یک سال به بعد
۳۹ ..... بیست و هشت سالگی یا سی و پنج سالگی
۴۱ ..... چهل سالگی
۵۰ ..... جمع بندی

بخش سوم: نقاط قوت و فرصت های جوانی / ۵۳

۵۶ ..... ۱. «جوانی»؛ بهار زندگانی
۵۸ ..... ۲. ارزش بی بدیل جوانی
۶۵ ..... ۳. زودگذر بودن جوانی
۶۷ ..... ۴. جوانی؛ دوران خودسازی
۷۲ ..... ۵. جوانی و اهمیت توبه
۷۳ ..... ۶. جوان و عبادت

- ۷۸ ..... ۷. جوان و حق‌پذیری
- ۸۱ ..... ۸. جوان و رقت قلب و طهارت
- ۸۴ ..... ۹. جوان و قلب آماده
- ۸۶ ..... ۱۰. جوان و حافظه نیکو
- ۸۶ ..... ۱۱. جوان و علم‌آموزی
- ۸۸ ..... ۱۲. جوان و جولان فکری
- ۸۹ ..... ۱۳. ورود جوانان در زمره بزرگسالان
- ۹۵ ..... ۱۴. جوان و رفتارهای بزرگسالانه
- ۱۰۰ ..... ۱۵. جوان والدین

بخش چهارم: نقاط ضعف و تهدیدهای جوانی / ۱۰۱

- ۱۰۳ ..... ۱. جوانی و مستی
- ۱۰۶ ..... ۲. جوان و شهوت جنسی
- ۱۰۶ ..... ۳. جوان و بیکاری
- ۱۰۸ ..... ۴. جوان و بازی

بخش پنجم: راهبردهای تربیت جوان / ۱۱۳

- ۱۱۵ ..... روایت اول
- ۱۱۶ ..... بررسی معنای وزیر
- ۱۱۶ ..... معنای وزیر در لغت
- ۱۱۷ ..... معنای وزیر در روایت شریف
- ۱۱۸ ..... استقلال در حیطه شخصی
- ۱۲۱ ..... همکاری همراه با نظارت در حیطه مشارکتی
- ۱۲۱ ..... اول: مشورت
- ۱۲۲ ..... دوم: مسئولیت‌پذیری
- ۱۲۳ ..... سوم: نظارت و اطاعت
- ۱۲۵ ..... روایت دوم
- ۱۲۶ ..... روایت سوم و چهارم
- ۱۲۸ ..... ۱. لزوم ارتباط حضوری در تربیت
- ۱۲۸ ..... ۲. لزوم انتقال تجربیات و جزئیات

- چند نکته..... ۱۲۹
۱. مرز همراهی پدر و فرزند..... ۱۲۹
۲. حُسن پیروی فرزند از پدر در تخصّص..... ۱۳۰
۳. کیفیت تقسیم سنّی دختران..... ۱۳۲
۴. ولایت پدر بعد از سنّ بلوغ..... ۱۳۳
۵. مخاطب روایات کیست؟..... ۱۳۵

بخش ششم: وظائف مربی در تربیت جوان / ۱۳۷

۱. دعای برای فرزندان..... ۱۴۰
۲. اکرام و محبّت..... ۱۴۱
۳. کمک برای ازدواج..... ۱۴۳
- امکان ازدواج در سنّ بلوغ..... ۱۴۸
- مهارت‌های ازدواج..... ۱۵۰
۱. مسئولیت‌پذیری و ترک لَهو و لعب..... ۱۵۰
۲. خدایاری و حق‌مداری..... ۱۵۱
۳. تواضع..... ۱۵۱
۴. ولایت‌پذیری دختران..... ۱۵۱
۴. کمک اقتصادی..... ۱۵۳
۵. تشویق به عبادت..... ۱۵۵
۶. کمک در احترام و ادب به والدین..... ۱۵۹
۷. آموزش..... ۱۶۰
۱. آموزش‌های لازم برای زندگی دنیوی..... ۱۶۰
۲. آموزش مسائل فقهی..... ۱۶۱
۳. آموزش مسائل اعتقادی..... ۱۶۷
۴. آموزش قرآن..... ۱۶۸
۵. آموزش مهارت بحث و گفت‌وگو..... ۱۷۰
۶. آموزش پرسشگری..... ۱۷۲
- کتابنامه..... ۱۷۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلٰی سَیْدِنَا مُحَمَّدٍ وَ ءٰلِهِ الطَّاهِرِیْنَ
وَ لَعْنَتُهُ اللّٰهِ عَلٰی اَعْدَائِهِمْ اَجْمَعِیْنَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ

مقدمه

قال الله الحكيم في كتابه الكريم:

﴿وَنُقِيسُ وَمَا سَوَّاهَا فَالْهَمَّهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾

موضوع «تربیت» اساسی ترین رکن فلسفه خلقت و بعثت می باشد. خدای متعال که والاترین شأن وجودی او «رب بودن» برای عالم است، جهان تکوین را از یک سو و انسان که گل سرسبد موجودات و برترین انبیا است از سوی دیگر، را تربیت می کند؛ یعنی لحظه به لحظه و گام به گام مسیر رشد و تعالی را بر عرشان او را و مسیر شکوفایی ظرفیت های وجودی که خود در نهاد او به ودیعت گذاشته است را در هر حکیمانه و منحصر به فردی که از آن بهره مند می باشد را تمهید می کند؛ بنابراین خدای متعال در برگ مرتبی انسان است. البته بر اساس جعل «نهاد خلافت» در جهان هستی که ﴿اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةً﴾^۱ تربیت و تزکیه انسان ها را به عنوان یکی از دو مأموریت بزرگ انبیاء عظام تعیین کرده است؛ ﴿یُزَكِّیْهِمْ وَیُعَلِّمُهُمْ﴾^۲ آنچه در این زمینه مهم است اینکه: باید «مدل راهبردی تربیت و تزکیه و حیانی» در ذیل ربوبیت فراگیر خداوند متعال به صورت روشمند و بر اساس اصول صحیح فهم اجتهادی از گزاره های وحیانی، کشف، تبیین و به عنوان زیرساخت عملیات قدسی تربیت نفوس انسانی مورد توجه و عمل قرار گیرد.

به نظر می رسد انجام این مهم، مهمترین وظیفه وارثان انبیا یعنی نهاد مقدس حوزه های

۱. سوره شمس، آیه ۷ تا ۱۰.

۲. بخشی از آیه ۳۰، سوره بقره.

۳. بخشی از آیه ۱۶۴، سوره آل عمران.

علمیه و علمای ربانی که تداوم بخش نهاد نبوت و امامت در تربیت و تزکیهٔ نفوس هستند، می باشد.

اهمیت و ضرورت این پروژه بر هیچ فردی مخفی نیست، به خصوص با توجه به تحولات فرهنگی و تربیتی نسل جوان دهه ۸۰ و ۹۰ و آنچه که در ماه‌های اخیر در کشور اسلامی با آن مواجه بودیم، ضرورت پرداختن به این موضوع و البته تداوم آن تا تولید بسته‌های عملیاتی و مهارتی مربوط به تربیت کودک، نوجوان و جوان تراز انقلاب اسلامی، مبرهن و مسلم می باشد.

ما خدای متعال را شکر می کنیم که در «موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام» که با مأموریت تولید نرم افزاری تمدن اسلامی تأسیس گردیده است، بر اساس روش تولید علم دینی، برای اولین بار در سطح پژوهش‌های بنیادین مربوط به نظام تربیت تعالی بخش اسلامی برای مقاطع سه گانه رشد، پژوهش حاضر توسط حضرت استاد حاج شیخ محمد حسن وکیلی با برگزاری درس خارج و با همکاری اعضای گروه علمی «نظام تعلیم و تربیت اسلامی» موسسه، محسن ارجمند حجج اسلام آرام، برکچیان و ابراهیمی به انجام رسیده است، و اینک جلد دوم از مجموعه فرهنگستان و علاقه‌مندان به آشنایی با سیستم کلان تربیتی اسلام می شود.

به فضل الهی پس از تولید «الگوی دینی راهبردی تربیت کودک، نوجوان و جوان» به تک تک محورهای تربیتی مقاطع سه گانه رشد و کیفیت و مهارت‌های مربوطه، در پژوهش‌های آینده خواهیم پرداخت.

ضمن تشکر عمیق از حضرت استاد وکیلی و همکاران علمی و پژوهشی ایشان در «مرکز تحقیقات تمدن اسلامی» وابسته به موسسه، از همهٔ خوانندگان ارجمند استدعا داریم نقد و نظر و پیشنهادات خود را به منظور ارتقاء این اثر علمی فاخر ارائه و ما را قرین امتنان خود قرار دهند.

از خدای متعال می طلبیم این جهاد علمی را به عنوان پیشکشی به محضر حضرت بقیه الله ارواحنا لتراب مقدمه الفداء قبول و توفیق بسط و تعمیق و اجرای آن را کرامت بفرماید.

سید محمد محسن دعائی

مدیریت عالی موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام